

Zapomenuté obrazy – Praha 19. století

Výstava obrazů s motivy Prahy zapomenutých malířů z depozitářů MMP, Národní galerie, GHMP, Národního technického muzea v Praze, Správy Pražského hradu, Západočeské galerie v Plzni, Židovského muzea v Praze, Památníku národního písemnictví, Moravské galerie v Brně

Hlavní budova muzea na Florenci 17. 10. 2007 – 27. 1. 2008

Rodí se velkoměsto

Výstava „Zapomenuté obrazy – Praha 19. století“ přináší zajímavé svědectví o proměnách Prahy v 19. a na počátku 20. století. Její autor PhDr. Zdeněk Míka připravil u příležitosti této kulturní události také stejnojmennou publikaci (nakladatelství Paseka), na jejíž stránkách se lze prakticky kdykoliv vrátit k době, kdy z provinciálního hlavního města českého království vyrůstalo moderní průmyslové velkoměsto. Ačkoliv by se mohlo zdát, že ta provinciálnost byla pro Prahu nevýhodou, nebylo tomu tak. Zdobila ji totiž pověst jednoho z nejkrásnějších evropských měst. Když k tomu připočteme její hospodářský rozvoj, změny v politickém, společenském a kulturním životě pražského obyvatelstva, Praha se logicky stala přirozeným centrem nejenom běžného života obyvatel, ale i národního emancipačního zápasu o sebeurčení. S přílivem českého obyvatelstva z venkova zbavila se vznikající metropole německého nátěru, který byl patrný ještě v padesátých letech 19. století. Postupující urbanizace však nespočívala jen v rostoucím počtu obyvatelstva a vzniku nových předměstských obcí. Docházelo při ní rovněž k modernizaci veřejné dopravy, bydlení a kanalizace, k plynofikaci a elektrifikaci pouličního osvětlení, veřejných budov, průmyslových objektů a domácností, k zavádění pitné vody, ke zlepšenému zásobování obyvatelstva potravinami apod. Zbourání barokních hradeb kolem historického centra Prahy a asanace některých jeho částí bylo nezbytnou součástí modernizace, jakousi daní za pokrok. Asanace totiž také přinesla nenahraditelné ztráty mnohých cenných památek na území Starého a Nového Města a bývalého židovského ghetta.

Výtvarní umělci (a posléze fotografové a filmaři) jsou obvykle ti, kteří takové změny zdokumentují pro časy budoucí a podají o nich svědectví. V případě výstavy „Zapomenuté obrazy – Praha 19. století“ to byli především malíři olejomalb. Autor výstavy a stejnojmenné publikace Zdeněk Míka, který obrazy vybral a rozhodl se představit je veřejnosti, připomíná, že jde především o díla, na nichž převažuje dokumentární hodnota nad uměleckou, ale v žádném případě se nejedná o díla umělecky nekvalitní. Vždyť jejich autoři prošli většinou školením v krajinomalbě na pražské Akademii. U několika anonymních obrazů jde o díla mimořádně zdařilá, zůstává však otázkou, zda se jejich autory v budoucnu podaří s konečnou platností určit.

Proměny Prahy dokumentuje vybraný soubor více než **sto sedmdesáti obrazů** od méně známých nebo zcela neznámých malířů domácího původu (např. B. Anděl, J. Blumauer, S. E. z Friedbergu-Mírohorský, E. Herold, F. Chalupa, R. Keller, A. Kirnig, V. Kroupa, F. Lepié, V. Markovský, V. Ströminger, A. G. Schulz, M. Tejček, H. Ullik, M. Wehli), ale i cizinců, kteří v Praze po určitou dobu žili nebo ji krátce navštívili. Naprostá většina obrazů je majetkem Muzea hlavního města Prahy. Doplňují je výpůjčky z jiných galerií a muzeí: z Národní galerie, z Galerie hl. m. Prahy, z Národního technického muzea, z Památníku národního písemnictví, z Židovského muzea v Praze, z Moravské galerie v Brně a ze Západočeské galerie v Plzni.

Slovo autora výstavy PhDr. Zdeněk Mika:

„Jako dlouholetý pracovník Muzea hlavního města Prahy jsem věděl, že v depozitáři je uložena velká sbírka obrazů, z nichž některá část byla využita v expozicích nebo na výstavách, jiné jsou však téměř neznáme. K těm proslaveným autorům patří například malíř Jan Minařík, jehož obrazy byly vloni vystaveny v prostorách našeho muzea pod názvem „Zmizelá Praha Jana Minaříka.“ Výstava měla obrovský úspěch, a tak jsem se rozhodl představit návštěvníkům pohled na někdejší Prahu i očima jiných tvůrců, byť ne renomovaných. Nechtěl jsem prostě, aby ta neznámá díla zůstala zakleta v depozitáři. Proto je nyní připravena výstava „Zapomenuté obrazy – Praha 19. století“, která by také měla připomínat onu zmizelou Prahu, o níž mají lidé překvapivě enormní zájem.

Více než polovina z těch 177 zapomenutých obrazů nebyla nikdy vystavena. A jak se v Muzeu hlavního města ocitly? Muzeum je zakoupilo od pražských starožitníků, ale nabízeli je také lidé, mnohdy darem a s obvyklou větou: *Mám obraz, je na něm Praha, chcete ji?* Nakonec bych chtěl něco říci o samotných motivech těch neznámých kumštýřů zachytit Prahu v prchavém čase dějin. Většina z nich se v Praze narodila, milovali ji jako překrásné město, zbožňovali ty bizarní vnitřní zástavby historického centra, prostě své rodné město přenášeli na malířská plátna ze silné vnitřní potřeby. Ale pochopitelně také museli být z něčeho živi, takže je v prodejních galeriích nabízeli pražskému měšťanstvu, pro které bylo jakýmsi společenským úzusem mít nějakou tu „matičku Prahu“ na významném místě v interiéru domova.

Dnes mají tyto obrazy pragensistickou hodnotu (např. Pražský hrad před novogotickou dostavbou a po ní, podoba první plynámy v Karlíně zásobující Prahu od r. 1847 svítiplynem, Nové aleje, dnešní Národní třída), nicméně po umělecké stránce jsou i výsledkem malířské erudice autorů, kterou získali pod vedením takových mistrů, jakými byli Antonín Mánes, Max Haushofer nebo Julius Mařák.

Ale nejenom Praha ve své architektonické podobě je na obrazech zachycena. Nechybí ani Praha zalidněná. Jeden příklad za všechny: Zcela zapomenutý malíř Salomon Emanuel z Friedbergu- Mírohorský, který sloužil v rakouské armádě a dosáhl až hodnosti generála, se jako penzista vrátil k malbě. A když maloval život na pražských ulicích, nikdy tam nechyběl nějaký voják, ačkoliv žádný nebyl v tu chvíli před jeho malířským plátnem přítomen...“